İKMÂL-İ TEMYÎZ (ALİ SEDÂD)

belagat, tenkit
Ali Sedâd, Cevdet Paşa-zâde (d. 1274/1857 - ö. 1318/1900)

1882, Anadolu-Osmanlı Sahası, Yazılı Edebiyat / Divan Edebiyatı, 19. Yüzyıl , Türkçe, Arap Alfabesi, Mensur,Telif, Belâgat Kitabı

ISBN: 978-9944-237-87-1

Abdurrahman Süreyya'nın *Belâgat-i Osmâniyye* eleştirisine reddiye. Ahmed Cevdet Paşa'nın (d. 1238/1823 - ö. 1313/1895) yazdığı *Belâgat-i Osmâniyye*'nin 1881'de ilk cüzünün yayımlanmasından bir buçuk ay kadar sonra 1882'de Abdurrahman Süreyya (d. 1257/1841 - ö. 1322/1904) *Ta'lîkât-ı Belâgat-i Osmâniyye*'yi yayımlayarak bu eseri bazı yönlerden tenkit etmiştir. Hacı İbrâhim Efendi (d. 1242/1826 - ö. 1306/1888), *Ta'lîkât*'ın eleştirilerine cevaplar yazarak bunu *Temyîz-i Ta'lîkât* adı ile 1882'de yayımlamıştır. *Temyîz-i Ta'lîkât*, *Belâgat-i Osmâniyye*'nin mantıkla alakalı olan lâhika bölümüne kadarki eleştirilerin edebî kısmına dair cevaplar barındırmakta olup kelami meseleleri içermemektedir. Oysa Abdurrahman Süreyya'nın *Ta'lîkât*'ında ve daha sonraki gazete yazılarında, *Belâgat-i Osmâniyye*'nin lâhika bölümündeki mantık bahisleri ve burada örnek verilen önermelerin içeriği ile alakalı olarak da Ahmed Cevdet Paşa'ya tenkitler yöneltilmektedir. Bu eksiği tamamlamak için Mahmud Esad *İtmâm-ı Temyîz*'i, Ali Sedâd ise *İkmâl-i Temyîz*'i kaleme alırlar. Bu iki eserle birlikte belagat tartışmalarının yönü tamamen değişmiş olup kelami/teolojik bir mahiyet kazanmıştır. *İkmâl-i Temyîz*'de buna ek olarak felsefi yaklaşım ve argümanlar daha fazla ön plana çıkar. Yine *İtmâm ı Temyîz*'den farklı olarak matematik felsefesi bağlamında rasyonalizm-emprizm çatışmasına dair tartışmalar da *İkmâl-i Temyîz*'de görülmektedir (Demir ve Özbay 2017: 36).

Yirmi dört sayfadan müteşekkil *İkmâl-i Temyîz*, hicri 15 Cemaziyelevvel 1299 / 4 Nisan 1882 tarihinde Matbaa-i Osmaniyye'de basılmış olup İBB Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Odası'nda Bel_Osm_K.00555/08 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır (Ali Sedad 1299/1882). Kütüphanenin dijital sisteminde aynı isimle ve yazar künyesiyle kayıtlı diğer eserin adı *Beyânu'l-Unvân* olup bu risale Ali Sedâd'a değil, babası Ahmed Cevdet Paşa'ya aittir.

Eserin çeviri yazısı ve sadeleştirilmiş metni Remzi Demir ve Çiğdem Özbay (2017) tarafından yayımlanmıştır.

Yazarın biyografisi için bk. "Sedâd Ali Bey, Cevdet Paşa-zâde". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sedad-ali-bey-cevdet-pasazade

Madde Yazarı: **Dr. Ömer UYAN**

Yayın Tarihi: **01/12/2022**

Eserden Örnekler

Sâha-i matbû'âtda *Ta'lîkât*-ı i'tirâziyye ile tahrîb edilmek istenilen hakâyık-ı ilmiyyenin müdâfa'ası emrinde ismleri cerîde-i iftihâra geçen Hukûk Mektebi efendileri arasında en liyâkatsizi olduğumu i'tirâfla berâber o şerefin taraf-ı âcizâneme â'idiyyetiyle dahi müftehir olduğumu söylemekden çekinmem. Mu'terif olduğum aczimle berâber şu mühim bahslere girişmekligim bir cür'et ise de mesâ'il-i ilmiyyeden bahse olan mecbûliyyetimin mâ-fevkinde olmadığından yine hakk-ı âcizânemde sezâ-vâr-ı tahsîn olur teselliyyâtını der-pîş-i mütâla'a ederek müsterîh olurum.
Şu bahsin sâhibleri arasında mevki' ve münâsebet-i zâtiyyemi ve acz ve kusûrumu medâr-ı istihfâf add etmek isteyenler bbulunur ise de te'essüf etmem. Çünki mahkeme-i vicdâna arz eyledigim şu risâlecikin mevâdd-ı mündericesinden tegâfül ve te'âmî ile ta'arruzât-ı garaz-kârânede bulunmuş olacaklarından benden daha âciz olduklarını ortaya koymakdan başka bir şey yapmamış olacaklardır. Beyân edecegim mesâ'ili lâyıkıyla takdîr edenler hakâyık-ı ilmiyyenin keşf ve izhârına çalışmakdan başka bir taraf dârlıkda bulunmadığımı anlayacaklardır.
Erbâb-ı me'ârifden hatâ ve nevâkısımın mu'âhezesini degil, belki ıslâh ve ikmâlini beklerim (Ali Sedâd 1299/1882: 2-3; Demir ve Ç. Özbay 2017: 54).

Kaynakça

Ali Sedâd (1299/1882). *İkmâl-i Temyîz*. İstanbul: Matbaa-i Osmaniyye.

Demir, Remzi ve Ç. Özbay (2017). "Ali Sedad Bey'in İkmâl-i Temyîz'i" *Dört Öge*, 5 (11): 35-51.

Atıf Bilgileri

Bu madde Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü Projesi kapsamında hazırlanmıştır. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/ikmal-i-temyiz-ali-sedad bağlantısı üzerinden ulaşılabilir.

UYAN, Ömer. "İKMÂL-İ TEMYÎZ (ALİ SEDÂD)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/ikmal-i-temyiz-ali-sedad. [Erişim Tarihi: 21 Aralık 2022].